

SERVERET

SPRUTTER I GRYDEN

KRISTIAN BANG FOSS

De bør tage til fiskehandleren og købe et parti dansk tiarmet blæksprutte. Havet omkring Danmark er fyldt med dem, og de trives åbenbart godt med klimaforandringerne, så der bliver flere og flere af dem. Det er altså såkaldt bæredygtig mad. De kan enten få fiskehandleren til at rense dem og hive skindet af dem eller gøre det selv, hvis De vil have en på opleveren.

Når det gælder blæksprutte, siger man altid, at den enten skal have meget kort tid eller meget lang tid. Man kan vælge at grille eller lynstege den, eller man kan lade den simre i 40 minutter eller længere. Man kan for så vidt også spise kødet råt, hvis det fryses først, men hvis blæksprutten får enten for meget eller lidt, bliver den sej og er mere eller mindre uspiselig.

Denne klumme skal dog handle om langtidssimrende gryderetter. Det er sådan, man får den optimale smag ud af blæksprutte. Jeg vil gerne give

man så selv kan variere og tilsætte ting som chorizo og oliven og kartofler og krydderurter – og servere med brød eller ris til eller måske bruge som en pastasauce.

BLØDDYR ■

Havet omkring Danmark er fyldt med dem, og de trives åbenbart godt med klimaforandringerne.

De danske blæksprutter, man køber hos fiskehandlerne, består mestendels af det, man kalder huset, og deres fangarme er ret små. Huset kan man skære i ringe, som man gør det, hvis man vil lave dybstegt calamari,

men jeg vil anbefale, at De skærer huset op, breder det ud og ridser det med kniven på kryds og tværs, så saucen bedre kan trænge ind i det, og herefter skærer det i rektangulære stykker på langs.

Her regner vi med cirka et halvt kilo blæksprutte, men det er kun en cirkaopskrift – og vær opmærksom på, at blæksprutten afgiver meget vand under tilberedning.

Hak et fed hvidløg, eller knus det let med kniven, og brug det helt. Sagen med hvidløg er, at dets celler afgiver en slags stærkt smagende »gift«, når den levende cellevæg penetreres – det er en form for selvforsvar, som planten har. Det er derfor, hvidløg har helt forskellige karakteristika i retten, alt efter om det mases gennem en presser, hakkes, knuses let eller tilberedes helt. Skær derefter et løg i stykker, gerne et skalotteløg. Det må gerne være lidt rustikt, eventuelt kan det skæres på langs. Sautér løget i olivenolie, og kom herefter hvidløget i, og lad også det sautere med et stykke tid. Løget må gerne blive gyldent, men skal ikke brune.

Herefter kan man tilsætte blæksprutten og stege den hurtigt. Man kan også vente og lægge den i saucen uden at stege den først, det giver også et glimrende resultat.

Herefter tilsættes tomater. Det bedste er modne tomater med masser af sødme. Man kan også kombinere friske tomater med tomatpuré. Jeg plejer at undgå den slags tomater, der mest bare smager af vand, og bruger hellere dåsetomater, hvis der ikke er ordentlige tomater.

Der saltes og drysses peber i, og et glas hvidvin hældes ved og får lov at koge af, inden temperaturen reduceres, så retten står og simrer, mens der kun af og til er en boble, der bryder overfladen. Man kan også bruge citron i stedet for hvidvin, og rødvin går også an.

Retten simrer, til blæksprutten er mør. Hvis den er gummiagtig, har den ikke fået nok, så man skal altså gå efter konsistensen og ikke uret. Hvis blæksprutten når at blive mør, inden saucen er kogt ordentligt ind, kan man gøre dét, at man tager noget af væden fra og reducerer den hurtigt i en kasserolle. Til slut kan man drysse nogle friske, hakkede krydderurter såsom persille i.

JEG PRØVER selv at spise mere blæksprutte. Desværre er min hverdag for tiden så travl, at vi mest handler over nettet, og her er det kun frosne calamari-ringe, der er tilgængelige. Og i supermarkedet kan man højst få en pakke blåmuslinger, hvis man er ude efter bløddyr fra havet. Så jeg prøver at støtte fiskehandleren ved at købe større partier ind og fryse dem.

At dømmen efter supermarkedets udvalg har den danske befolkning låst sig fast på nogle ganske få ting fra havet: bur-laks, torsk og fiskefileter. Specielt laksebøffen har jeg aldrig kunnet forstå fokuseringen på. Det er en sær kræsenhed, specielt når man tænker på, hvor mange gode ting vi eksporterer af både salt- og ferskvandsfisk og skaldyr. Gad vide, hvor mange danskere der for eksempel har smagt gedde; en ferskvandsfisk, vi laver til geddeboller og eksporterer til Frankrig.

Nå, tilbage til blækspruttegryden. Jeg holder særlig meget af en variation, hvor der tilsættes chorizopølse i begyndelsen og også gerne en smule paprika, laurbærblade og en kvist timian. Det skal være fersk chorizo, altså den slags, der skal tilberedes, og den skæres i store stykker og tilsættes samtidig med blæksprutten. Blæksprutte og chorizo sammen giver en helt afsindigt god, dyb og kompleks smag.

Det er et mærkeligt, oldgammelt dyr, blæksprutten, med sine fangarme, evne til at skifte farve, sprutte med blæk og den efter sigende høje intelligens.

Men det smager godt, og der er som sagt mange af dem.

ILLUSTRATION: GITTE SKOV

ILLUSTRATION: JON FIELDSÅ, FRUGTDUER, SALOMONØERNE

RAVSILKEPLANTE ■ *Ny Jord* – Tidsskrift for naturkritik er et akut vedkommende og besværligt bekendtskab. Et raritetskabinet af dannelse.

Vi skal ikke til Mars

JOHANNES FOGTMANN

Min kone lagde det nye dobbeltnummer af *Ny Jord* – Tidsskrift for naturkritik (3-4) på køkkenvægten for at styrke sin position og lod det ellers være op til min samvittighed. Den store karrygule hardback vejede sunde 1300 gram. »Det er en tåbelig bog at tage med på juleferie,« sagde hun.

Lad mig begynde et andet sted og et kort øjeblik ignorere, at hun selvfølgelig havde ret: *Ny Jord* er akut vedkommende og elementært god læsning. Ligesom den er demonstrativt *uhandy*, har der fra tidsskriftets første udgivelse i 2015 været en tilsvarende rummelighed på færde. Det tænkte jeg, da jeg i sin tid stod med første nummer i hænderne: Legenden om Den Hellige Frans stod side om side med fotomateriale, der dokumenterede landvindingerne ved Skjern og Henne Mølle Å.

Konceptet er, at man har samlet tekster og – i mindre grad billedkunst – på tværs af genrer, discipliner, tidsalder og vidensformer. Men at alle disse bidrag peger ind imod en midte, som er menneskets forhold til naturen.

I et tilfældigt nedslag i det nye nummers rækkefølge af i alt 76 tekster, som fordeles sig på 664 sider, kan man læse en liste over 78 ideer til sci-fi-romaner, en række groteske raderinger af maleren Francisco Goya og en lille, men vidunderlig samling af sydstatsforfatteren Flannery O'Connors bønner til Gud. Man får i forordet at vide, at klima- og biodiversitetskriserne, som verden befinder sig i lige nu, nødvendiggør, at vi må gentænke vores forhold til naturen. Hvordan vi forvalter, tænker og taler om naturen. Og hvordan vi strides om, hvad naturen overhovedet er.

I EN AF DE SÆRESTE, men også mest veloplagede tekster i samlingen, en agitpropale fra 1962, plæderer den amerikanske aktivist og forfatter Gary Snyder for, at vi må indlemme andre levende arter end mennesket i vores folkeforsamlinger: »Ved roden af det problem, der har bragt vores civilisation på den gale vej, findes den fejlagtige tro, at naturen er noget, der er mindre autentisk, at naturen ikke er lige så levende som mennesket.« Den slags visioner er nemme at skyde ned. Hvordan, kunne man dumsmart og ikke klogete af den grund bemærke, ville en hortensia klare det på Folketingets talerstol?

Men Snyder forudsiger meget præcist, hvad der sker i disse år: »en kultur, som fremmedgør sig selv fra sit eget livsgrundlag – fra vildnisset udenfor (det vil sige den vilde natur, de vilde, selvberørende, selvorganiserende økosystemer (...)) er dømt til en meget destruktiv adfærd, som i sidste ende vil vise sig selvdestruktiv.«

En økologisk tænkning som denne står i skarp kontrast

til den udbredte idé om, at naturen er en uudtømmelig ressource til vores evindelige vækst. Og disse to natursyn står igen over for den mere almindelige naturdyrkelse, som i al sin almindelighed er så meget desto mere komplekse.

I en bundsolid tekst om ulvens tilbagekomst til Danmark i de sidste år udlægger journalisten Susanne Sayers, hvordan medierne fokuserede på ulvens farlighed med overskrifter som: »Skambidt: 25 får døde eller aflivet efter massakre« og »Mand bidt i benet: – det lignede en ulv«. Den almindelige naturdyrkelse, hvor man elsker skoven og frisk luft i lungerne, men også mener, at man har ret til at frabede sig ulvens tilstedeværelse lige der, hvor man selv færdes. Naturen skal være genkendelig og god – gerne nuttet. Ikke fremmed og potentielt farlig.

GODT AT VIDE

De bedste tre tekster i tilfældig rækkefølge: »Tyngekraften og nåden« af Simone Weil, »Det absolutte imperativ« af Peter Sloterdijk og »Universets varmedød« af Pamela Zoline. Artiklen her har i øvrigt hentet en del af sin rubrik fra et fremragende digt af den danske digter Liv Sejrbø Lidegaard: *Vi skal ikke til Mars. Vi skal blive her*. Hvis man er til mere klassiske flora/fauna-tekster, er der flere at finde med deres specifikke og dermed poetiske sprog: *purpur blævrehinde, genforvildet tamhest, klitlavning og ravsilkeplante*. Der er altid mere.

I SAMMENSTILLINGEN af tekster tydeliggøres forbindelseslinjer mellem forfattere og på tværs af tid. Den danske zoolog Carl Wesenborg-Lund skriver med let sagtnodig patos i 1925 en advarsel imod overdreven kulturskovdrift: »For cirka 25 år siden var det her i omegnen af Hillerød utænkeligt at stå under en blomstrende hvidtjørn uden at opdage adskillige af de smukke, skarlagensrøde kardinalbiller, og der var næppe en hyld eller en mjødurt, fra hvis blomsterstande de gyldengrønne guldbasser ikke glødede.«

I teksten *Tøm halvdel af jorden for dens mennesker* skriver den nulevende sci-fi-forfatter Kim Stanley Robinson, at man bør radikaliseres urbaniseringen og lade landområderne stå tomme. Landbrugene skal forvaltes af droner og robotter, mens menneskene samler sig i byerne, så den frie jord igen kan springe i skov. Den er til gengæld den mindst

sentimentale tekst, jeg har læst i mit liv, men de to har den grundlæggende pointe tilfælles: Hvis man vil vise omsorg for naturen, skal man lade den være.

Men denne lyst til at sammenstille er også *Ny Jord*s svaghed. Jeg går ud fra, man har undladt at mærke de enkelte tekster med årstal for at lade dem gå nemmere i forbindelse med hinanden. Men det forstyrrer mere, end det gavner. Det er i forvejen en strabadserende læseoplevelse hele tiden at blive taget ud af en tekst og ind i en ny: ny genre, ny videnskab, nyt århundrede.

Og nu hvor vi er ved kritikken, så må jeg give min kone ret: Det var en tåbelig bog at tage med på en femtimers IC3-togrejse fra København til Brønderslev. Det er selvfølgelig sagt i sjov, men jeg har aldrig rigtig forstået *coffee table*-bogen, og selvom *Ny Jord* er utroligt smukt formgivet, så er den netop sådan en. Den er et møbel.

Men al den irritation forsvandt med ét – jeg kan ikke præcist sige hvornår. Og besværet og overvældelsen ændrede karakter og blev til lærdom. Det er øvelsens logik. Og ideelt set tror jeg, det er sådan, *Ny Jord* skal virke: Man bliver mere og mere fremmedgjort i forhold til nutidens natursyn, indtil man helt lader det erstatte af et andet. Ikke af en klar brugbar tanke eller af en enkelt definition fra en enkelt tekst. Vi er ikke af den grund pludselig tilhængere af Gary Snyders *new age*-ideer, men af noget mere u håndgribeligt. Af summen af alle teksterne, som indlejrer sig, og det er overvældende. Man øver sig i at rumme, hvor overvældende naturen er.

ANDEN JULEDAG skrev min far i en sms, at stykket ude foran badeværelsesvinduet i mit barndomshjem var dækket af erantis. Op til nytårsaftnen proklamerede den australske regering, at man fortsat havde planer om at fyre fyrværkeri af på trods af de skovbrande, der rasede. Midt i januar løb min næse i vand, mens jeg sad og læste. Pollensæsonen var begyndt. Det er svært ikke at tolke disse tegn som forvarsler, ansætter til panik. Vi har alle sammen brug for skov. Det er helt almindeligt, og *Ny Jord* er en samling tekster, der hverken har karakter af at være fyldt med akademiske fremmedord eller polemik. Jeg endte med at blive ramt. Ikke kun som anmelder eller akademisk uddannet for den sags skyld, men som medborger. Der er mange tanker, vi skal tænke for at møde fremtiden på en god måde, og *Ny Jord* bidrager vitterligt med fantasi, sprog og mod til det. Tidsskriftet er et besværligt raritetskabinet af dannelse, som man ikke kan have med sig rundt. Hvem skulle have troet, det var det, vi havde brug for.